

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

KATEDRA SOCIOLOGIE, ANDRAGOGIKY A KULTURNÍ ANTROPOLOGIE

SMYSLOVÁ AKTIVIZACE SENIORŮ V POBYTOVÉ SLUŽBĚ

Bakalářská diplomová práce

Obor studia: Sociální práce

Autor: Martin Cigánek

Vedoucí práce: PhDr. Eva Klimentová, Ph. D.

Olomouc 2021

Prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou práci na téma: „Smyslová aktivizace seniorů v pobytové službě“ vypracoval samostatně a uvedl v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použil.

V Olomouci dne:

Podpis:

Anotace

Jméno a příjmení:	Martin Cigánek
Katedra:	Katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie
Obor studia:	Sociální práce
Obor obhajoby práce:	Sociální práce
Vedoucí práce:	PhDr. Eva Klimentová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2021

Název práce:	Smyslová aktivizace seniorů v pobytové službě
Anotace práce:	<p>Bakalářská práce se zabývá uplatňováním konceptu smyslové aktivizace v domově pro seniory, v oblasti péče, tak v nabídce programů smyslových aktivit pro seniory. Cílem bakalářské práce je zjistit nabídku programů smyslové aktivizace pro seniory v Domově Na zámečku Rokytnice a spokojenost klientů s touto nabídkou.</p> <p>V teoretické části jsou vymezeny pojmy stáří, stárnutí, aspekty stárnutí, potřeby seniorů a koncept smyslové aktivizace. Empirická část je založena na kvalitativní metodě dotazování formou anonymního dotazníku. Výzkumné otázky jsou zaměřeny na koncept smyslové aktivizace v domově pro seniory v Domově Na zámečku Rokytnice.</p>
Klíčová slova:	Stáří, stárnutí, potřeby seniorů, Smyslová aktivizace
Title of Thesis:	Sensory Activation of Seniors in the Residential Service
Annotation:	<p>The bachelor's thesis deals with the application of the concept of sensory activation in a home for the elderly, in the field of care, and the program offer of sensory activities for the elderly. The bachelor's thesis aim is to ascertain the offer of sensory activation programs for seniors in the Home at the Rokytnice Chateau and the satisfaction of clients with this offer. The theoretical part defines the concepts of old age, aging, aspects of aging, the needs of seniors, and the concept of sensory activation. The empirical part is based on a qualitative method of a survey in the form of an anonymous questionnaire. Research questions are focused on the concept of sensory activation in a home for the elderly in the Home at the Rokytnice Chateau.</p>
Keywords:	Old age, aging, needs of seniors, Sensory Activation
Názvy příloh vázaných v práci:	<ol style="list-style-type: none">1. Dotazník2. Smyslová aktivizace-pracovní list
Počet literatury a zdrojů:	16
Rozsah práce:	44 s. (59 795 znaků s mezerami)

Obsah

ÚVOD	5
1 STÁŘÍ ČLOVĚKA	6
1.1 Definice stáří a stárnutí a jejich charakteristika.....	6
1.2 Aspekty stárnutí.....	7
2 POTŘEBY SENIORŮ V DOMOVĚ PRO SENIORY	9
2.1 Potřeby seniorů.....	9
2.2 Struktura potřeb seniorů.....	10
2.3 Péče o potřeby seniora v domově pro seniory.....	11
3 KONCEPT SMYSLOVÉ AKTIVIZACE	14
3.1 Základní pojmy a definice smyslové aktivizace.....	15
3.2 Mapování zdrojů člověka.....	19
3.3 Cíl smyslové aktivizace.....	20
4 EMPIRICKÁ ČÁST	22
4.1 Cíl práce.....	22
4.2 Výzkumné otázky.....	22
4.3 Použité metody a techniky.....	23
4.4 Presentace výsledků dotazníkového šetření.....	24
4.5 Diskuze.....	31
5 ZÁVĚR	33
6 LITERATURA A ZDROJE	34
7 SEZNAM TABULEK	36
8 SEZNAM PŘÍLOH	37

ÚVOD

Období stáří je u člověka charakterizováno ztrátou soběstačnosti, která vede některé seniory či jejich rodiny, které o ně nemohou pečovat, k vyhledání pobytové služby pro seniory. Pobytová sociální služba nabízí seniorům zabezpečení základních životních potřeb. Zajištění potřeb ze strany sociální i materiální je v pobytových službách na velmi dobré úrovni. Avšak neméně důležitou součástí péče o stárnoucího člověka by měla být snaha pracovníků v pobytových službách udržet u seniora chuť k životu. Proto je jedním z cílů pobytové služby seniora motivovat k aktivním činnostem, které by pro něj byly smysluplné a zároveň příjemné, důstojné a přiměřené jeho věku a zdravotním možnostem. Součástí této snahy je nabídka volnočasových programů a smyslové aktivizace v pobytových službách.

V domově Na zámečku v Rokytnici, kde nyní pracuji jako koordinátor sociálních služeb v domově pro seniory (dříve jako pracovník v sociálních službách), byl před několika lety zaveden koncept smyslové aktivizace seniorů. Tento koncept je založen na smysluplné aktivizaci nabízené seniorům pracovníky v sociálních službách a zároveň vede pracovníky, kteří ji vykonávají, k úctě, respektu a láskyplné péči o stárnoucího člověka. Koncept smyslové aktivizace seniorů mne velmi zajímá. Měl jsem možnost při výkonu svého povolání do něj nahlédnout a také se do konceptu smyslové aktivizace seniorů v domově zapojit.

Cílem mé práce je zjistit nabídku programů smyslové aktivizace pro seniory v Domově Na zámečku Rokytnice a také zjistit, zda jsou senioři s nabídkou programů smyslové aktivizace spokojeni. Svou bakalářskou práci rozdělím do čtyř hlavních kapitol.

První kapitolu nazvu „Stáří člověka“. V této části se zaměřím na definici stáří a stárnutí a jejich charakteristiku. Zmíním aspekty stárnutí člověka z pohledu biologického, sociálního a psychologického. Aspekty stárnutí popisují změny, které toto období doprovází.

V druhé kapitole mé bakalářské práce se budu věnovat otázkám péče o potřeby seniorů. Budu se zabývat potřebami seniorů a jejich strukturou. V závěru kapitoly se zaměřím na potřeby seniorů v domově pro seniory.

Ve třetí kapitole se zaměřím na charakteristiku konceptu smyslové aktivizace seniorů. Objasním základní pojmy smyslové aktivizace. Ve smyslové aktivizaci je vnímání seniorů zaměřeno na zdroje člověka a jejich zjišťování, proto je také v bakalářské práci popíšu. V závěrečné části objasním cíle smyslové aktivizace.

Závěrečná čtvrtá kapitola bakalářské práce seznámí s metodikou a výsledky výzkumu realizovaného v domově pro seniory Domov Na zámečku Rokytnice.

1 STÁŘÍ ČLOVĚKA

Lidský život je složen z několika vývojových etap, které probíhají od narození až do konečného okamžiku smrti. Zákonitosti, které z jednotlivých etap vyplývají, ovlivňují způsob a rozsah lidského života a také jeho kvalitu. Každé jednotlivé období nabízí jisté možnosti a některé i určité limity. Totéž je charakteristické i pro období stárnutí a stáří.

1.1 Definice stáří a stárnutí a jejich charakteristika

Otázky týkající se tajemství lidského života a smrti, procesu stárnutí a stavu stáří provázely lidstvo od pradávna. Stárnutí populace se řeší i v současné době, a to nejen v České republice. Jedná se o celosvětový fenomén, na který se snaží mnozí z řad odborníků najít optimální řešení. Mezi definice, které definují proces stárnutí, patří například tyto:

Stuart-Hamilton definuje stárnutí jako závěrečnou fázi lidského vývoje, kterou je potřeba posuzovat jako součást kontinuální proměny. Protože se však jedná o změnu kontinuální, není jednoduché najít uspokojivou definici okamžiku, kdy končí střední věk u člověka a začíná stav stáří (Stuart-Hamilton, 1999, s. 18).

Haškovcová charakterizuje stáří jako přirozené období lidského života, ke kterému se vztahují životní období, jako je dětství, mládí a doba zralosti. Klade důraz na to, že stáří není nemoc, nýbrž proces změn přirozeného života, který trvá od počátku, ale zřetelným se stává až v pozdním věku (Haškovcová, 1990, s. 58).

„Stárnutí a stáří je specifický biologický proces, který je charakterizován tím, že je dlouhodobý, je nevratný, neopakuje se, jeho povaha je různá a zanechá trvalé stopy. Jeho rozvoj se řídí druhově specifickým zákonem. Podléhá formativním vlivům prostředí.“ (Pacovský, Heřmanová, 1981, s. 57).

Malíková uvádí, že stáří je všeobecně chápáno spíše negativně, protože dochází ke ztrátám různých možností a optimismu, přichází určitá omezení, vyprchává radost ze života a s ní naděje. Udává však, že stáří takové být nemusí. Stáří bývá často popisováno jednostranně spíše z negativního pohledu. Většina lidí při zmínce o stáří vidí před sebou osobu, která je nesoběstačná a neschopná žít samostatný život. Představujeme si člověka zcela závislého na pomoci jiné osoby, pro kterého je ideálním řešením životní situace umístění do pobytové sociální služby, např. do domova pro seniory. Malíková s touto představou o stáří nesouhlasí. Popisuje starého člověka, pro kterého může být stáří jedním z nejkrásnějších životních období, ačkoliv ztrácí svou soběstačnost a stává se závislým na pomoci druhé osoby. Záleží vždy na

každém člověku, zda se naučí zdravě a pohodově stárnout a využije k plnohodnotnému životu každý den, který mu zbývá. Umět stárnout je uměním. Člověk by se na stáří měl připravit, aby věděl, jak u něj stárnutí a stáří bude probíhat (Malíková, 2011, s. 14).

Vojtová uvádí, že stárnutí ovlivňuje tělo i mysl člověka. Část se zobrazí na lidském obličejí v podobě vrásek, na těle v podobě jeho shrbení či zpomalené chůzi. Stárnutí myslí však nelze na první pohled rozpoznat. Navenek se změny projeví až prostřednictvím problémů v komunikaci, zapomínáním nebo sníženou schopností se rozhodovat. Postupně přichází i snížená schopnost se o sebe postarat (Vojtová, 2018, s. 11).

1.2 Aspekty stárnutí

Stáří je členěno podle různých kritérií. Jedním ze základních kritérií je věk člověka. Samotný údaj o věku nemusí mít však dostatečnou vypovídací hodnotu, a to především ve stáří (Malíková, 2011, s. 15).

Vlastní průběh stárnutí a stáří je ovlivněn celou řadou okolností, říká Malíková, patří mezi ně tělesné změny, psychické a sociální vlivy. Tyto vlivy ovlivňují každého člověka individuálně s různou intenzitou. Každý jedinec se s nimi vyrovnává po svém. Podle vlivu, které na člověka působí, rozlišujeme biologické, sociální a psychologické aspekty stárnutí (Malíková, 2011, s. 19).

- **Biologické aspekty stárnutí**

Dle Malíkové představují průběh typických tělesných změn ve stárnoucím organismu člověka. U jednotlivých osob probíhají změny s odlišnou rychlostí a s různou intenzitou, která souvisí se vznikem a výskytem nemocí obvyklých ve stáří. Příkladem biologických aspektů stárnutí je například celková atrofie, která postihuje všechny orgány a tkáně v těle, snížení elasticity orgánů a tkání a snížení funkce endokrinních žláz. Snižuje se také obsah tekutiny v lidských buňkách, zvyšuje se podíl tuku v těle a mění se ukládání vápníku. Postava se zmenšuje v důsledku svalové ochablosti a snížení meziobratlového prostoru (Malíková, 2011, s. 19).

- **Psychické aspekty stárnutí**

Stáří je dále ovlivněno psychickými aspekty, ale mimo situací patologického stárnutí, udává Malíková, že není důvod, proč by psychické aspekty měly významně negativně ovlivňovat kvalitu života stárnoucího jedince. Často se poukazuje na souvislost mezi změnami tělesnými a psychickými. Senior negativně prožívá změny tělesného rázu, a to se projeví změnami v oblasti psychiky. Dochází také ke změnám intelektovým, a to k zvýšenému zapomínání, snížení schopnosti koncentrace a paměti. Stárnoucí člověk zažívá zvýšenou emoční nestabilitu

až labilitu, výkyvy nálad, mění své požadavky a svá rozhodnutí. U některých stárnoucích lidí může dojít k citové oploštělosti, nebo k povahovým změnám, často negativním. Snižuje se také schopnost adaptace na změny a nové situace, kterými mohou být i změny sociální, například ztráta sociálního statusu. Obecně se však předpokládá, že by v psychické oblasti a rysech osobnosti nemělo docházet k zásadním změnám, protože tyto změny nastupují velmi pozvolna (Malíková, 2011, s. 21)

- **Sociální aspekty stárnutí**

Malíková uvádí tyto nejvýznamnější nepříznivé sociální aspekty (Malíková, 2011, s. 22):

- Odchod do důchodu
- Omezení sociální integrace ve společenských, kulturních a jiných aktivitách a činnostech.
- Změna ekonomické situace seniorů (zhoršení finanční situace)
- Generační osamělost – zásahy v podobě úmrtí partnera, úbytku přátel atp.
- Zhoršená možnost kontaktů s přáteli a jinými osobami díky zdravotním problémům aj.
- Sociální izolace (z mnoha příčin)
- Strach z osamělosti a nesoběstačnosti.
- Fyzická závislost – z důvodu pohybového nebo smyslového omezení apod.
- Násilná změna životního stylu, která přichází díky stáří
- Strach ze stáří, samoty, nesoběstačnosti.
- Vliv ageismu
- Vynucené stěhování

Podle Jarošové jsou nejvýznamnější pozitivní sociální aspekty tyto (Jarošová, 2006, s. 31):

- Dobré rodinné vztahy a pevná citová pouta.
- Zajistit se finančně na stáří, penzijní připojištění atd.
- Zajištění vhodného bydlení
- Naučit se efektivně naplňovat volný čas
- Možnost uspokojení potřeb seniora

Tělesné změny, psychické a sociální vlivy ovlivňují stárnoucího člověka s různou intenzitou a každý se s nimi vyrovnává, jak nejlépe umí. U stárnoucího člověka dochází také ke změnám v jeho potřebách.

2 POTŘEBY SENIORŮ V DOMOVĚ PRO SENIORY

V této kapitole se budu zabývat potřebami seniorů, zda se mění na základě změn v oblasti tělesné, psychické a sociální. Definuji pojem potřeba, její druhy a strukturu potřeb seniora. Pokud budeme znát potřeby seniora, pak budeme moci lépe porozumět seniorům v domově pro seniory a přispět tak pomocí smyslové aktivizace k naplnění potřeb stárnoucího člověka.

2.1 Potřeby seniorů

Trachtová definuje potřebu jako projev určitého nedostatku, strádání, či deficitu, které je zapotřebí odstranit, aby došlo ke zlepšení stavu člověka či ke zvýšení jeho spokojenosti (Trachtová, 2001, s. 10).

Lidské potřeby jsou členěny podle různých kritérií. Nejpoužívanější škálou v sociálních službách je tzv. Maslowova pyramida, kterou mnozí autoři modifikovali a rozpracovali podrobněji, např. do sedmi úrovní, které Trachtová (2001, s. 14) popisuje takto:

- **Potřeby fyziologické** – potřeba kyslíku, příjmu jídla a tekutin, pohybu, spánku a odpočinku, vyprazdňování, tepelné pohody, nepřítomnost bolesti a sexuální potřeby.
- **Potřeba jistoty a bezpečí** – potřeba jedince vyvarovat se nebezpečí či ohrožení, vyjadřuje touhu po stabilitě, důvěře a ochraně.
- **Potřeba lásky a sounáležitosti** – potřeba milovat a být milován, potřeba náklonnosti, sounáležitosti a sociálního začlenění.
- **Potřeba uznání, ocenění a sebeúcty** – člověk si potřebuje vážít sám sebe, být respektován a uznáván svým okolím
- **Potřeby kognitivní** – potřeba poznávat, vědět, rozumět, orientovat se v něčem, touhu po nových poznacích a informacích.
- **Potřeby estetické** – Jde o uspokojení touhy po kráse, vkusu, umění, estetice, upravenosti.
- **Potřeba seberealizace** – potřeba realizovat se, dokázat něco.

Dvořáčková zdůrazňuje, že je nezbytné pro období stáří přijmout řadu opatření v mnoha oblastech a změnit tak negativní postoj lidské populace k období stárnutí a ke starším lidem. Ke změně negativního postoje populace ke stáří může přispět analýza životních potřeb a pochopení problémů současných seniorů (Dvořáčková, 2012, s. 7).

Janečková uvádí, že není rozdíl mezi uspokojování potřeb seniora a jakýmkoliv jiným člověkem. Jediným rozdílem, který zde nastává je, že jsou mnozí senioři při uspokojování svých

potřeb odkázání na pomoc svého okolí, a to z důvodu omezení funkčních schopností a soběstačnosti (Janečková, 2005, s. 163).

Dvořáčková poukazuje na nutnost individuálního přístupu při zjišťování potřeb seniorů, na zvyšování kompetencí klíčových pracovníků, ale také na vzdělání pracovníků v přímé péči. Pokud si pracovníci budou uvědomovat faktory, které ovlivňují kvalitu života seniorů, budou umět lépe vymezit potřeby seniorů v domovech pro seniory a tím také usnadní plánování cílů poskytované sociální služby (Dvořáčková, 2012, s. 97).

Vojtová uvádí, že pro pochopení potřeb seniorů potřebujeme srdce víc než lidský rozum. Je důležité, aby pečující vnímal, co člověk prožívá a jak se cítí (Vojtová, 2018, s. 27).

2.2 Struktura potřeb seniorů

Dvořáčková zdůrazňuje, že mezi rostoucími počty seniorů se nacházejí nejen nemocní jedinci, ale také zdraví lidé plní síly a energie. Obě tyto skupiny však mají nárok na profesionální, zdravotní i sociální péči. Péče musí zachovávat důstojnost seniorů až do vysokého věku. (Dvořáčková, 2012, s. 9)

Nešporová, Svobodová, Vidovičová zdůrazňují, že je mylným stereotypním vzorcem představa o tom, že by senioři měli jinou strukturu potřeb proti ostatním věkovým skupinám. Jediným rozdílem, který je zde zdůrazněn, je změna důležitosti jednotlivých potřeb v seniorském věku (Nešporová, Svobodová, Vidovičová, 2008, s. 56).

Matoušek a Janečková připomínají také určitý ohrožující moment v životě seniora a jeho naplňování potřeb. Jakékoliv omezení v naplňování životních potřeb u seniora jej může přivést k tzv. spirále neschopnosti, nebo tzv. naučené neschopnosti, kdy neschopnost v jedné oblasti života, například ve zdravotní, způsobí neschopnost v oblasti sociální. Senior se tak dostává do bludného kruhu, se kterým si nedokáže často sám poradit (Matoušek, Janečková, 2010, s. 164).

Dvořáčková zdůrazňuje nutnost usilovat o lepší pochopení potřeb seniorů, protože jen tak vývoj nepovede ke snížení kvality života seniorů, a to především v prostředí pobytových sociálních služeb. Poskytovatelé nesmí zapomínat, že člověk je bytostí bio-psycho-sociální a spirituální (Dvořáčková, 2012, s. 7).

Vojtová také uvádí, že zatímco při naplňování potřeb stoupá člověk po schodech potřeb nahoru, tzn. od fyziologických potřeb směrem k nejvyššímu vrcholu seberealizace, ve stáří a nemoci se může stát, že je člověk nedobrovolně tlačěn směrem opačným. Pokud není senior cíleně aktivizován a podporován, jsou u něj v péči uplatňovány spíše postupy než individuální

přístupy. Senior tak ztrácí své vlastní kompetence a potřeby seberealizace (Vojtová, 2018, s. 174).

Senioři mají právo být hodnoceni, stejně jako všichni jednotlivci, na základě svých schopností a potřeb. Je důležité se zamyslet nad tím, říká Dvořáčková, jestli je společnost připravena na zvyšující se počet lidí v seniorském věku. (Dvořáčková, 2012, s. 8)

2.3 Péče o potřeby seniora v domově pro seniory

Dvořáčková uvádí, že v životě seniora může nastat období, kdy už není možné nebo bezpečné, aby žil sám v domácím prostředí a terénní sociální služby již nedokážou naplno uspokojit jeho potřeby. Tehdy je senior postaven před velmi těžké a vážné rozhodnutí, zda stráví svůj život v ústavním zařízení (Dvořáčková, 2012, s. 8).

Pokud se senior rozhodne vyhledat pomoc, může využít nabídku sociální služby domov pro seniory, která by potřebnou péči o něj zajistila.

Domov pro seniory

Dle § 49, dílu 3, odst. 1 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, jsou v domovech pro seniory poskytovány pobytové služby osobám, které mají sníženou soběstačnost zejména z důvodu věku a jejichž situace vyžaduje pravidelnou pomoc jiné fyzické osoby.

Služba musí dle § 49, dílu 3, odst. 2 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů obsahovat tyto základní činnosti:

- poskytnutí ubytování;
- poskytnutí stravy;
- pomoc při zvládnání běžných úkonů péče o vlastní osobu;
- pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu;
- zprostředkování kontaktu se společenským prostředím;
- sociálně terapeutické činnosti;
- aktivizační činnosti;
- pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a obstarávání osobních záležitostí

Dvořáčková uvádí, že domovy pro seniory jsou jedním z článků v péči o seniory. Jsou určeny především pro osoby, které mají sníženou soběstačnost z důvodu věku nebo zdravotního postižení, chronického duševního onemocnění či některého typu demence a jejichž situace vyžaduje pravidelnou pomoc jiné osoby (Dvořáčková, 2012, s. 8).

Stav, kdy stárnoucí člověk už nemůže žít doma a je okolnostmi donucen vyhledat sociální službu domov pro seniory, popisuje Chaloupková jako vnitřní zápas zájemce o sociální službu. Ne vždy přichází zájemce, který si život v domově pro seniory vybral jako nejlepší životní volbu. Můžeme se také setkat se zájemcem o službu, který může být při jednání se sociálním pracovníkem rozzlobený. Jeho chování vychází z neuspokojených potřeb, které už nemůže uspokojit v prostředí, na které byl zvyklý. Zde je pak důležité, aby sociální pracovník byl v roli člověka, který zjišťuje, zda sociální služba domova pro seniory je schopna naplnit jeho potřeby (Chaloupková, 2013, s. 79).

Individuální plánování péče

Péče o potřeby klienta v sociální službě domov pro seniory probíhá na základě společně vytvořeného individuálního plánu, uvádí Malíková. Individuální plán je podle ní zárukou ochrany a dodržování práv klientů. Klient se jeho prostřednictvím stává aktivním spolutvůrcem poskytované sociální služby. Není žádnou loutkou v rukou pečovatelů, ale jejich partnerem. Všechny činnosti, které jsou klientovi poskytovány, vedou k podpoře jeho soběstačnosti. Cílem poskytovaných služeb je pomáhat klientovi, aby některé činnosti dokázal vykonávat sám a byl co nejméně na pomáhajících závislý. Podporována je vlastní aktivita klienta. Díky těmto principům sociální služby je zajišťována lidská důstojnost seniora, je podporováno jeho sebevědomí a pocit vlastní hodnoty a ceny (Malíková, 2011, s. 33).

Matoušek, Koláčková, Kodýmová dále zmiňují, že individuální plánování péče vychází ze zdravotního a duševního stavu klienta, odhadu jeho soběstačnosti a posouzení jeho potřeb. Plán péče zhodnotí nejen zdravotní stav seniora a jeho nejzávažnější problémy, ale navrhne také jednotlivé kroky vedoucí ke zlepšení jeho stavu či uchování jeho schopností např., rehabilitací ošetrovatelskou péčí, výživou, psychoterapií, vhodnější medikací, změnou prostředí, zlepšením kontaktu s rodinou či nabídkou volnočasových aktivit pro seniory. Pokud není změna ke zlepšení stavu klienta již možná, snaží se individuální péče zkvalitnit život seniora (podpora vztahů, intenzivnější komunikace, prvky paliativní péče). Plán staví jednotlivé úkoly pro tým pracovníků a také časový horizont, ve kterém je plán péče znovu vyhodnocován, a reaguje na aktuální potřeby seniora. (Matoušek, Koláčková, Kodýmová, 2010, s. 182).

Messer zdůrazňuje, že individuální plánování může u klienta vzbudit opravdový zájem o svou osobu, jeho individualitu či minulost. Získá sebejistotu a sebedůvěru, kterou mohl v důsledku stárnutí ztratit. Vedení jeho dalšího života se může odvíjet od potřeb a přání klienta,

kteřé jsou pro něj důležitě. Dostane se mu i osobě jemu blízke odpovídající podpory. (Messer, 2017, s. 28).

Každý stárnoucí člověk má své potřeby, které potřebuje naplnit, a s postupujícím věkem zjistí, že je již nedokáže naplnit sám, ale potřebuje pomoc druhého člověka. Pokud nemá rodinu, která by byla ochotná se o něj postarat, má možnost se obrátit na sociální službu, která by mu pomohla. Pokud senior již nemůže zůstat v domácím prostředí, může využít nabídky sociální služby domov pro seniory, která službu poskytuje na základě individuálního přístupu k člověku. K naplnění potřeb a požadavků klienta používá sociální služba nástroj v podobě individuálního plánování a plánu péče. Pokud má péče o klienta znamenat více než jen péči o tělo, může nám pomoci Koncept smyslové aktivizace.

3 KONCEPT SMYSLOVÉ AKTIVIZACE

Koncept smyslové aktivizace dává péči o nemocného či stárnoucího člověka jiný rozměr. Zabývá se naplněním potřeb a požadavků člověka nejen po stránce fyzické, ale i duševní a duchovní. Propagátorkou konceptu smyslové aktivizace je Lore Wehner, která smyslovou aktivizaci vyvíjela, přepracovávala a zavedla do sociální péče v Rakousku v roce 2004 (Vojtová, 2014, s. 8).

Do české praxe jej zavedla Hana Vojtová v roce 2007 v domově pro seniory Mistra Křišťana Prachatice, kde je ředitelkou. Od roku 2011 je lektorkou smyslové aktivizace. Vojtová si během práce na konceptu smyslové aktivizace uvědomila, jak je důležité, aby každé geriatrické zařízení mělo jednotnou vizi či myšlenku, která se stane srdcem zařízení. Smyslová aktivizace představuje právě jednu z možných vizí. Jde o koncept péče naplněný úctou, respektem a láskou. Díky ní si pečující personál uvědomí, co se od něj očekává a kam jde, stárnoucí člověk ví, jak se o něj budou starat, a také rodina a veřejnost ví, čím je domov naplněn. (Vojtová, 2018, s. 7).

Vojtová zdůrazňuje že: *„Samotná aktivizační cvičení pro změnu přístupu nestačí. Aktivizaci nelze vnímat odděleně od péče, naopak je důležité ji společně propojit. Do takto rozsáhlé změny je navíc potřeba zapojit všechny, kteří se na péči podílejí, tedy i sociální pracovníky, zdravotní sestry, kuchaře a technický personál“* (Vojtová, 2018, s. 6).

Snahou Vojtové je vést pracovníky v sociálních službách k pochopení života nemocných a stárnoucích lidí. Snaží se ukázat cestu pracovníkům v moderních domovech pro seniory, naučit je péči plné lidskosti a přijetí myšlenky konceptu smyslové aktivizace, kterou je úcta, láska a respekt ke starým lidem (Vojtová, 2018, s. 9).

Základním předpokladem je umožnit stárnoucímu člověku prostřednictvím konceptu (Vojtová, 2014, s. 9):

- Důstojný, aktivní „smysluplný“ život ve stáří;
- Žít všemi smysly – vědomě vnímat každou část života;
- Zpracování a přijetí vlastního života;
- Celoživotní učení, aby díky aktivizaci poznal a vyzkoušel nové, a tak rozšířil svůj životní obzor.

3.1 Základní pojmy a definice smyslové aktivizace

- **Smyslová:** vnímání pomocí smyslů, kterými jsou zrak, chuť, čich, hmat, sluch. Smysly ve smyslové aktivizaci považujeme za zdroje člověka.
- **Aktivizace:** znamená něčím pohnout, uvést do pohybu, něco vědomě udělat atd. (Vojtová, 2014, s. 8).

Wehner vysvětluje pojem smyslové aktivizace. Smyslová aktivizace znamená uvést něco do pohybu za pomoci smyslů. Pozitivním výsledkem smyslové aktivizace by mělo být vytvoření motorické, verbální a kognitivní činorodosti (Wehner, 2009, s. 1).

„Smyslová aktivizace je o přístupu k člověku. Koncept Smyslové aktivizace učí, že se myšlenka a přijatá vize, tedy úcta, respekt a láska pečujících k druhým lidem, nejvíce projeví navenek v jejich péči, v přístupu ke každému jednotlivému člověku“ (Vojtová, 2018, s. 31).

Smyslová aktivizace je koncept, který nelze v domově provádět jen hodinu týdně či denně, koncept musí naplnit celou dobu péče a stát se společnou vizí všech zúčastněných (Vojtová, 2018, s. 7).

Čím není smyslová aktivizace (Vojtová, 2014, s. 10):

- Není terapií, která by dokázala všechno vyléčit (uživatele, personál, rodinu), ale je podporou uživateli, personálu a rodině;
- Není povinná, je to nabídka a možnost pro zkvalitnění péče a podpory;
- Není umělá, je důležité, aby působila přirozeně pro pochopení a přijetí pečovatelů a pečovaných;
- Není diagnostická, smyslová aktivizace nehodnotí nedostatky, ale hledá zdroje starého člověka, aby je mohla cíleně využít v péči a podpoře.

Čím je smyslová aktivizace, je konceptem (Vojtová, 2014, s. 10):

- pro zařízení s cílovou skupinou senioři, geriatrické zařízení s cílenou vizí;
- ošetrovatelské a zdravotní péče;
- aktivizace – vědomá podpora zdrojů člověka a jeho individuality. Je konceptem, který podporuje přístup plný respektu mezi pečovatelem a pečovaným;
- pro smysluplné doprovázení v poslední životní fázi;
- pro všechny na péči zainteresované osoby (tým geriatrického zařízení od managementu po pomocný personál, rodinu, dobrovolníky);

- který vytváří dobré jméno v péči o seniory ve společnosti.

Dále Vojtová popisuje smyslovou aktivizaci jako vztahovou péči – péči založenou na vztazích. Koncept učí pečujícího vnímat, co senior prožívá, když s ním komunikuje, a učí ho naslouchat tak, aby seniorovi porozuměl (Vojtová, 2018, s. 29).

Hlavní myšlenkou smyslové aktivizace je péče o člověka s úctou, respektem a láskou. Pokud tuto myšlenku přijme organizace jako koncept péče, stává se její vizí (Vojtová, 2018, s. 28).

Myšlenka je také srdcem konceptu. Srdcem z toho důvodu, protože právě ze srdce všechna péče o seniora vychází. Pečovatel nepečuje o seniora pomocí naučených postupů, ale učí se žít myšlenku smyslové aktivizace (Vojtová, 2018, s. 27).

Vojtová popisuje také princip celistvého konceptu smyslové aktivizace. Principem je vnímat člověka jako celek, který zahrnuje oblast biologickou (tělesnou), psychickou (duševní) a transcendentální (duchovní). Nelze opomenout žádnou z těchto oblastí v celistvém pojetí. Jakékoliv narušení některé z oblastí vede k narušení další oblasti. Není možné jednu oblast izolovat od oblasti druhé. Pokud se péče zaměří u člověka pouze na péči o tělo, aby byl senior např. najezený, čistý a měl dobře nastavenou ošetrovatelskou péči, neznamená to, že se bude cítit spokojený. I sebelepší péče o tělo, která bude postrádat duševní podporu a nedostatek smyslových podnětů, nebude stačit, stále bude něco k uspokojivé péči chybět. V péči nelze zapomínat také na oblast duchovní, která je součástí lidských životů (Vojtová, 2014, s. 9).

Postupem let Vojtová smyslovou aktivizaci rozšířila do konceptu péče. Pečující provádí cílenou péči, která seniora provází od příchodu seniora do zařízení až do doby, kdy umírá. Koncept nevytváří uživateli sociální služby nový domov, ale snaží se vše přizpůsobit jeho představě domova, jeho zvyklostem a rituálům (Vojtová, 2018, s. 27).

Koncept učí, že záleží na našem pohledu, jak se na nemocného člověka díváme. Je důležité nedívat se na člověka jako na diagnózu, ale na člověka, který je jedinečný (Vojtová, 2018, s. 30).

Koncept smyslové aktivizace označuje jako důležité v procesu učení tyto principy:

1. ***Smysly člověka.*** Čím více smyslových podnětů vyvoláme, tím více informací můžeme znovu vyvolat a uložit do lidské paměti. Díky těmto smyslovým podnětům nutíme mozek k činnosti.

2. **Mentální schopnosti.** K těmto schopnostem patří fantazie, mentální obrazotvornost, logika a vizualizace. Mentální schopnosti se využívají v konceptu smyslové aktivizace cíleně, a to při používání aktivizačních předmětů nebo při asistované péči.
3. **Vědomé opakování.** Tento princip je důležitý proto, aby si stárnoucí člověk neustále připomínal známé každodenní činnosti a uvědomoval si slova, která se s nimi pojí.
4. **Emoce.** Aby si člověk lépe zapamatoval informace, pak je důležitý emoční náboj informací, které na něj působí. Události, které mají silný emoční náboj, si člověk lépe zapamatuje než ty, které žádný emoční náboj nemají (Vojtová, 2018, s. 14).

Dívat se citlivě a naslouchat člověku musíme ještě před tím, než začneme komunikovat, než začneme pečovat. Smyslová aktivizace je o emocích, protože jen ty vedou k srdci člověka. Emoce nám umožní vidět člověka jako bytost tělesnou, duševní a duchovní (Vojtová, 2018, s. 10).
5. **Prostředí.** Důležitým principem v učení je pro stárnoucího člověka také v procesu připomínání a učení příjemné prostředí, které na něj působí. Důležitost prostředí si uvědomíme už při tvorbě domova (Vojtová, 2018, s. 14).

Mezi hlavní pojmy v konceptu smyslové aktivizace patří:

- **Zdroje člověka:** Vojtová uvádí, že v konceptu smyslové aktivizace je pečující veden k tomu, aby místo zkoumání deficitů u seniora pohlédl na zdroje člověka a podpořil jeho sociální, věcné a vlastní kompetence. Zdůrazňuje, že je důležité nedívat se na člověka jako na souhrn omezení a diagnóz, které mu přináší stáří a demence, protože pak bude mít pečující tendenci zvolit u takového seniora naučené postupy péče či léčby, na které byl zvyklý (Vojtová, 2018, s. 15).

Vojtová uvádí, že se často do popředí péče o seniora dostává sám pečovatel a jeho splnění úkolu udělat vše tak, aby stárnoucí člověk nemusel dělat nic. Zájem o zdroje člověka (co umí, co zvládne sám) je v pozadí. Aby se jednání pečovatele změnilo, a opustil své zaseté koleje v péči o člověka, musí se na svět podívat očima toho, o koho se stará, očima seniora (Vojtová, 2018, s. 9).

Zdrojem člověka jsou všechny dostupné možnosti smyslového vnímání, které může využít. Úlohou pečujícího je naučit se vidět zdroje člověka a viděné využít v péči o člověka. Péče o seniora, která je zaměřená na zdroje, vede seniora k uvědomění, co vše dokáže sám. Ukazuje mu činnosti, ve kterých dokáže být soběstačný, a tím u něj posiluje pocit sebedůvěry a sebeúcty (Vojtová, 2018, s. 31).

- **Formáty:** Jsou úsudky o stáří, které ovlivňují naše osobní představy o tom, jak by lidé podle nás měli žít a stárnout s odůvodněním, že jsou všichni lidé stejní. Pokud formáty v péči pečující připustí, dovedou je ke stereotypům v poskytování péče. Každý člověk je však jedinečný, má svůj vlastní život, své sny a prožitky (Vojtová, 2018, s. 15).

Koncept smyslové aktivizace nemá formát, pečující hledá, co druhý potřebuje. (Vojtová, 2018, s. 16).

- **Pilíře setkávání v rámci smyslové aktivizace:** Podpora, péče a aktivizace jsou založeny na čtyřech pilířích, které musí být dodrženy, uvádí Vojtová:

- 1) **Dotyk (kontakt)** – Podaná ruka je symbolem úcty, respektu a přijetí druhého člověka, každé setkání tak musí začít tímto gestem.
- 2) **Podpora (emocionální podpora)** – Mezi podporu řadíme vědomý zájem pracovníka o seniora a pozorné naslouchání jeho osobě. Nemocný a stárnoucí člověk je velmi citlivý na neverbální projevy jiného člověka.
- 3) **Komunikace (verbální a neverbální)** – jakákoliv činnost musí být doprovázena slovem. Slovem dáváme najevo svůj zájem a účast na životě druhého. Slovo udrží pozornost seniora. Díky slovu lze připomenout význam slov ve vztahu k předmětům a činnostem, upevnit vazby mezi seniorem a pečujícím.
- 4) **Oční kontakt** – Pohled do očí odkryje prožitky druhých – strach, bolest, úzkost, radost nebo dojetí (Vojtová, 2014, s. 11).

Pilíře setkávání jsou součástí Konceptu smyslové aktivizace nejen v rámci setkání pracovníka se seniorem při volnočasových aktivitách, ale také při každodenní péči o jeho osobu.

3.2 Mapování zdrojů člověka

Tzv. “mapování“ je pojmem, který je v konceptu smyslové aktivizace používán ve smyslu získávání informací o seniorovi. Informace jsou získávány při běžné ošetrovatelské péči či při smyslové aktivizaci pomocí nenásilné komunikace personálu s klientem. Tyto informace pomáhají pečujícímu vytvořit tzv. mapu, která vytváří obraz o dostupných zdrojích seniora. Zdroje ukazují, co vše má senior k dispozici, co je možné u něj při péči a podpoře využít. Umožní také zaměřit smyslovou aktivizaci tak, aby následující postup byl pro seniora účelný a dále využitelný v běžné ošetrovatelské péči, který povede k dlouhodobému udržení a zachování samostatnosti člověka. Tyto informace jsou klíčem k naplnění potřeb seniora, protože při jejich zmapování nabídnou péči a aktivizaci seniorovi na míru jeho osobě (Vojtová, 2018, s. 168).

Mapování zdrojů probíhá v oblasti tělesné, duševní a duchovní (Vojtová, 2018, s. 169):

- 1. Oblast těla:** Jsou mapovány jednotlivé tělesné potřeby seniora. Tělesné potřeby jsou nejlépe viditelné. Při zkoumání je popisován rozsah schopností zvládnutí určité činnosti seniorem a z nich je vytvořena mapa. Z mapy pak lze rozpoznat, jakým způsobem jsou zdroje využívány, a které zůstávají nevyužité (např. senior, ačkoliv je imobilní, má obě ruce zdravé, proto je schopen zapojit se do osobní hygieny).
- 2. Oblast duše:** Co víme a nevíme o člověku, kterému poskytujeme péči. Tato oblast je důležitá pro zacílení na prožitek, pocity a emoční život člověka. Díky získaným informacím z této oblasti lze následně poskytnout člověku péči a aktivizaci s ohledem na jeho život, rituály a životní ideály.
- 3. Oblast ducha:** Tato oblast nezahrnuje pouze vyznání a víru. Jde také o hledání odpovědí na obecnější otázky, např. Co pomáhalo člověku v těžkých chvílích života? jak chápe přírodu, život? Je tu něco, co jej přesahuje?

Mapování je nutné provádět bez stavění vzdušných zámeků. Mapa musí být věcná, stručná a jednoduchá, abychom rozpoznali souvislosti mezi zdroji a potřebami člověka. Do mapy by neměl pečující vnášet své potřeby a věci, které by se líbily jemu samotnému. Mapování se může také účastnit blízká osoba seniora, která by mu pomohla (Vojtová, 2018, s. 170).

3.3 Cíl smyslové aktivizace

Cílem konceptu smyslové aktivizace je dlouhodobé udržení a zachování dostupných zdrojů člověka, které ho udrží co nejdéle ve fázi života, v níž se právě nachází. Je třeba si však uvědomit, že není možné zastavit demenci nebo oddálit smrt člověka. Smrt ve stáří patří do přirozeného koloběhu života. Vědomou péčí a smyslovou aktivizací je člověk podněcován k účasti na svém životě, je účelně stimulován k činnosti mozek, udržovány zdroje a připomínány seniorovi známé a naučené schopnosti. Tato vědomá péče a smyslová aktivizace zachová člověku jeho nezávislost, samostatnost a soběstačnost (Vojtová, 2018, s. 172).

Smyslová aktivizace ukazuje na další možnosti života. Vede člověka ke smíření a přijetí vlastního života. Důležitou roli při hledání smyslu života v rámci konceptu je udržení kvality života stárnoucího člověka a jeho kompetencí (Vojtová, 2014, s. 13).

Smyslová aktivizace má za cíl udržet, dlouhodobě zachovat nebo obnovit tyto kompetence:

1. **Věcná kompetence.** U člověka posilujeme schopnosti člověka tak, aby dokázal propojit činnosti běžného dne s předměty, které běžně používal. Např. dodržování ústní hygieny pomocí předmětu zubního kartáčku, spojení příboru s činností jídla, nože s krájením, použití hřebenu s česáním atd. (Vojtová, 2018, s. 15).

Cíle pro plánovou aktivizaci můžeme definovat takto (Vojtová, 2014, s. 15):

- Trénink jemné motoriky, hmatu a úsudku, koncentrace a pozornosti;
- Nácvik orientace v prostředí;
- Tréninky paměti;
- Podpora samostatnosti a soběstačnosti tréninkem denních činností;
- Schopnost posuzování a srovnávání, schopnost úsudku;
- Asistované ošetřování, nácvik pro udržení dostupných zdrojů;

2. **Sociální kompetence.** Podpora sociálních kompetencí spočívá v udržení vztahů seniora v rámci rodiny a blízkých osob. Podněcuje seniora ve snaze o sounáležitost a poznání nových osob, sousedů a lidí, kteří se kolem něj vyskytují (Vojtová, 2018, s. 15).

Ve stáří má pro člověka obrovský význam udržení sociálních schopností, kterými jsou trpělivost, umět čekat, respektovat osobnost a odlišnost ostatních lidí. Cíle pro plánovou aktivizaci, které podpoří sociální kompetence, můžeme definovat takto (Vojtová, 2014, s. 14):

- Komunikace – vyvolání vzpomínek.
- Vzájemné poznávání ostatních členů skupiny.
- Posílení sociálních kontaktů a společné sdílení.
- Posílení trpělivosti a respektu k ostatním lidem.
- Podpora uplatnění vlastních názorů a postoje.
- Budování důvěry.

3. **Vlastní kompetence.** Pro člověka je důležité poznání vlastní identity, mít znalosti a dovednosti, které umí používat, a vnitřní prožívání sebeúcty (Vojtová, 2018, s. 15).

Posilování kompetencí probíhá uvědoměním si vlastních zdrojů, posilováním seniora v přirozené orientaci v ročním období a v čase. Dále se zabýváme tréninkem dlouhodobé a krátkodobé paměti, zvyšujeme pozornost a obratnost člověka, probouzíme jeho zvědavost a schopnost sebepoznávání. Smyslová aktivizace posiluje u seniora vnitřní spokojenost a vyrovnanost, učí seniora vlastní volbě a rozhodování (Vojtová, 2014, s. 14).

Naplnění uvedených kompetencí přivádí seniora ke kompetenci vlastní způsobilosti, k dlouhodobému udržení samostatnosti, a především k účasti na svém vlastním životě (Vojtová, 2018, s. 15).

Pomocí konceptu smyslové aktivizace lze poskytnout seniorovi kvalitní život také v domovech pro seniory. Cílem je udržování a posilování jeho kompetencí. Udržování kompetencí by mělo probíhat přirozeně a nenuceně tak, aby se stalo běžnou součástí programu dne seniora. Záleží pouze na pracovníkovi, jaký zaujme postoj v péči o klienta, zda vidí u seniora pouze jeho nedostatky, nebo se naopak zaměří na jeho zdroje, které by mohl u něj podporovat. Znalost zdrojů seniora lze získat tzv. mapováním, a to v oblasti tělesné, duševní i duchovní. Získané informace mohou přispět k naplnění potřeb seniora, protože na jejich základě lze klientovi nabídnout péči a aktivizaci na míru jeho osobě.

4 EMPIRICKÁ ČÁST

Empirickou částí bakalářské práce navážu na teoretickou část práce, která se zabývala Konceptem smyslové aktivizace seniorů. Tato kapitola bude obsahovat informace z empirického šetření, které provedu v domově pro seniory v Domově Na zámečku Rokytnice. V domově pro seniory byl před několika lety zaveden koncept smyslové aktivizace. Smyslová aktivizace učí pracovníky úctě, respektu a lásce v péči o stárnoucího člověka aktivizací, která je založena na smysluplných činnostech. Protože v Domově Na zámečku v Rokytnici pracuji jako koordinátor sociální služby domov pro seniory, stal se Koncept smyslové aktivizace součástí i mé práce s klienty.

Použiji grafické a statistické zpracování dat, které získám na základě výzkumných otázek. Výzkumné otázky budou zaměřeny na oblast konceptu smyslové aktivizace. Dále zde popíšu použité metody a techniky práce, které jsem použil při empirickém šetření. Součástí této kapitoly bude interpretace výsledků zpracovaných dat.

4.1 Cíl práce

Cílem mé práce je zjistit nabídku programů smyslové aktivizace pro seniory v Domově Na zámečku Rokytnice a také zjistit, zda jsou senioři s nabídkou programů smyslové aktivizace spokojeni. Empirickým šetřením chci zjistit, zda je v zařízení uplatňován koncept smyslové aktivizace, a to jak v oblasti péče, tak v nabídce smyslových aktivit pro seniory. Dále chci zjistit, zda jsou klienti podporováni v zachování soběstačnosti pracovníky v sociálních službách. Zaměřím se také na nabídku smyslových aktivit a také zda jsou s nabízenými aktivitami uživatelé sociální služby spokojeni.

4.2 Výzkumné otázky

Výzkumné otázky, které jsem formuloval pro empirické šetření, vychází z teoretické části mé bakalářské práce, která koncept smyslové aktivizace zasazuje jak do prostředí domova pro seniory, tak do péče o klienta a volnočasových aktivit, které jsou seniorům v domově nabízeny.

- 1. Je v domově pro seniory v Domově Na zámečku Rokytnice uplatňován Koncept smyslové aktivizace v péči o seniory?** (otázky v dotazníku č. 1, 2, 3, 4, 5)
- 2. Existuje v domově pro seniory nabídka programů smyslové aktivizace?** (otázky v dotazníku č. 7, 8, 9, 10)

3. Jsou klienti s nabídkou programů smyslové aktivizace spokojeni? (otázky v dotazníku č. 6, 7, 8, 9, 10)

4.3 Použité metody a techniky

V rámci kvantitativní strategie empirického šetření použiji metodu dotazování, technikou anonymního dotazníku. Dotazník předložím seniorům v domově pro seniory v Domově Na zámečku Rokytnice. Výzkumem chci získat zpětnou vazbu seniorů na praktikování programů Konceptu smyslové aktivizace, která se stane podkladem pro další rozvoj smyslové aktivizace v zařízení. Mým výzkumným souborem jsou respondenti ve věku od 55 let, žijící v domově pro seniory v Domově na zámečku Rokytnice. Kapacita domova pro seniory je 50 uživatelů. V současné době nemáme zcela naplněnou kapacitu zařízení vzhledem k pandemii koronaviru, která se nevyhnula ani našemu domovu. Do výzkumného souboru jsem nezařadil klienty, kteří vzhledem ke svému zdravotnímu stavu nemohou poskytnout zpětnou vazbu na položené otázky. Osoby, které nemohou poskytnout zpětnou vazbu, jsou pro můj výzkum lidé, kteří nedokáží verbálně či neverbálně komunikovat, nebo jsou v terminálním stádiu své nemoci, a odpovědi na otázky by byly pro ně obtěžující. Tyto osoby jsem z výzkumného souboru vyloučil na základě konzultace s vedoucí domova pro seniory. Výzkumný soubor má po této redukci 40 respondentů. Vyplnění dotazníku probíhá formou písemných odpovědí na otázky, a to vždy dle schopností seniora. Senior vyplňuje dotazník sám, nebo požádá o pomoc s vyplněním pracovníka, ke kterému má důvěru. Dotazník je anonymní a obsahuje 12 otázek (příloha č. 1). V dotazníku jsou použity uzavřené a polootevřené otázky. Dotazník je vytvořen tak, aby nebyl pro seniora složitý a nebylo časově náročné jej vyplnit. V dotazníku používám slovo „sestřička“, které používají klienti, když oslovují pracovníky v sociálních službách v tomto zařízení, aby bylo seniorům srozumitelné a blízké. Odpovědi na výzkumné otázky získám prostřednictvím odpovědí na otázky v dotazníku. Výběr každé otázky zdůvodňuji pod danou tabulkou výsledků dotazníkového šetření. Šetření monitoruje aktuální stav konceptu smyslové aktivizace v péči o seniory v domově pro seniory v Domově Na zámečku Rokytnice, a to od začátku ledna 2020 až do konce měsíce března 2021.

Dotazníky jsem plánoval distribuovat v měsíci lednu 2021 a sběr dat ukončit v měsíci březnu 2021. Vzhledem k propuknutí onemocnění Covid 19 v domově pro seniory, jsem však mohl dotazník distribuovat až v měsíci dubnu 2021 a sběr dat, jsem tak urychlil. Klientům jsem i přes tuto situaci poskytl dostatek času na vyplnění dotazníků a byl jim k dispozici pro případné dotazy, či záznam odpovědí, pokud jsem o něj byl požádán.

4.4 Prezentace výsledků dotazníkového šetření

Prezentace výsledků vychází z odpovědí respondentů na jednotlivé otázky v dotazníku. Výsledky dotazníkového šetření, které pochází z odpovědí respondentů, jsou zaznamenány do tabulek a dále vyhodnoceny prostřednictvím popisu v programu MS Word. K výzkumu jsem měl k dispozici 40 dotazníků od klientů.

První otázka má za úkol zjistit, z které části domova v domově pro seniory je respondent. Z odpovědí můžeme následně logicky odvodit, zda na jednotlivých domovech probíhají programy smyslové aktivizace a zda není koncept smyslové aktivizace praktikován jen v některé části domova pro seniory a v jiné ano. Jednotlivé domovy tvoří domov pro seniory v Domově Na zámečku Rokytnice.

Tab. č. 1: V jaké části domova pro seniory bydlíte?

Počet dotazníků z jednotlivých domovů	Počet klientů
Domov Slunce	11
Domov Kopretina	19
Domov Luna	10
Dotazníků celkem	40

Z dotazníkového šetření bylo zjištěno: 11 respondentů odpovídalo z domova Slunce, 10 respondentů z domova Kopretina a 19 respondentů z domova Luna.

Tab. č. 2: Podpoří Vás sestřička, abyste se sami učesali, oblékli nebo najedli?

Podpora soběstačnosti klienta	Počet klientů
Ano, podpoří mě	28
Ne, nepodpoří mě	1
Někdy ano a jindy ne	10
Nevím	1

Otázka č. 2 si klade za cíl získat zpětnou vazbu, zda jsou klienti domova pro seniory podporováni pracovníky v sociálních službách v soběstačnosti v rámci smyslové aktivizace

v činnostech všedního dne. Pečující by měl znát zdroje (co klient zvládne sám) a rituály seniora tak, aby je mohl zařadit do běžné péče o seniora a jeho aktivizace (Vojtová, 2018, s. 176).

28 respondentů odpovědělo, že jsou podporováni pracovníky v sociálních službách v soběstačnosti. **1** respondent odpověděl záporně. **10** respondentů odpovědělo, že někdy je sestřička podpoří v samostatnosti a jindy ne a **1** respondent se k této otázce nevyjádřil.

Tab. č. 3: Komunikuje s Vámi sestřička během toho, když Vás obléká, koupe nebo převléká Vaše lůžko?

Komunikace s klientem	Počet klientů
Ano, komunikuje se mnou	39
Ne, nekomunikuje se mnou	1
Nekomunikuje se mnou, ale s jinou sestřičkou	0

Komunikace patří mezi 4 pilíře konceptu smyslové aktivizace, je nástrojem sdílení. Při péči o stárnoucího člověka v oblasti hygieny a oblékání probíhá mezi pečujícím a klientem přirozená komunikace. Komunikace podněcuje klienta k tomu, aby nezapomněl obsah slov, udržel svou pozornost. Při komunikaci v oblasti péče si senior známé předměty, jako je hřeben, houba, mýdlo, povlečení atd., propojuje s činnostmi, se kterými mu pečující pomáhá (Vojtová, 2018, s. 164).

39 respondentů sdělilo, že s nimi sestřička při oblékání, koupání, nebo převlékání lůžka komunikuje. **1** respondent odpověděl, že tyto činnosti se odehrávají beze slov a **0** respondentů uvedlo, že s nimi personál nekomunikoval, a naopak si povídal pouze mezi sebou.

Tab. č. 4: Poznáte podle dekorací v domově, jaké je roční období nebo svátek? (např. Velikonoce, nebo Vánoce)

Podpora klienta v orientaci času a ročního období	Počet klientů
ano	21
ne	8
nevím	11

Otázka si klade za cíl zjistit, zda prostředí domova pro seniory přirozeně orientuje klienta v čase a ročním období. Klient se díky dekoracím v domově pro seniory může lépe orientovat v ročním období nebo vnímat čas blížících se svátků. Programy smyslové aktivizace

dále podrobně pracují s tématy a podtématy ročních období a tradic a při aktivizaci cílí na prožitek seniora, podněcují jej k činnosti a stimulují jeho paměť (Vojtová, 2018, s. 142).

21 respondentů uvedlo, že vědí, jaké je roční období, právě díky dekoracím v domově. 8 respondentů nerozpoznává podle dekorací roční období, ani blížící se svátek. 11 respondentů se nechtělo k otázce vyjádřit.

Tab. č. 5: Máte v pokoji předměty, které jste si přinesli z domova? (např. fotografie, obrázky, knihy, polštáře, povlečení)

Vlastnictví osobních předmětů	Počet klientů
ano	34
ne	6

Smyslová aktivizace pracuje s různými pomůckami, mezi ně řadíme i osobní předměty klienta, jako jsou fotografie, obrázky, knihy, upomínkové předměty, povlečení, které měl klient doma atd. Osobní předměty pomáhají pracovníkům nejen s klientem navázat komunikaci, ale je to také most k informacím o klientovi. Senior si spolu s osobními věcmi do domova pro seniory přináší kousek svého života (Vojtová, 2018, s. 68).

34 respondentů odpovědělo, že mají v pokoji předměty, které si přinesli z domova. 6 respondentů uvedlo, že nemají žádné předměty, které by jim připomínaly domov.

Tab. č. 6 Jak byste ráda/rád strávil svůj volný čas v domově pro seniory?

Způsob trávení volného času	Počet klientů
Vycházka do parku	4
Vaření a pečení se sestřičkou	4
Malování	3
Odpočinek v lůžku	3
Návštěva aktivizační dílny	3
Háčkování	2
Luštění křížovek	2
Čtení knih, časopisů	2
Pletení, vyšívání	1
Povídání s ostatními uživateli	1
Odpočinek na nádvoří	1
Sledování TV	1

Společenské aktivity	1
Nakupování v místní prodejně	1
Společné zpívání s kytarou	1
Skupinové cvičení	1
Vzpomínání na minulost, prožité chvíle (spojené s prohlížením fotek)	1
Práce v zámecké zahradě	1
Výlety spojené s návštěvou cukrárny, obchodů	1
Společná práce se sestřičkami	1
Nevím	5

Abychom probudili v klientovi zájem o aktivizaci, musíme znát jeho zájmy a záliby, které měl ještě před nástupem do domova pro seniory. Pokud tyto informace od klienta získáme, můžeme mu nabídnout aktivitu, kterou má rád „ušitou přímo na míru“ a uspokojit tak jeho potřeby v této oblasti (Vojtová, 2014, s. 22).

Tato otázka je otevřená a klade si za cíl zjistit zdroje klienta v oblasti zájmů a zálib. Na tuto otázku odpověděli 4 respondenti, že by rádi šli ve svém volném čase na vycházku do parku. 4 respondenti by se rádi věnovali vaření a pečení se sestřičkou. 3 respondenti rádi malují, 3 respondenti chtějí navštěvovat aktivizační dílnu a 3 respondenti dávají přednost odpočinku v lůžku. 2 respondenti rádi luští křížovky a další 2 respondenti rádi čtou knihy a časopisy. 2 respondenti se rádi věnují háčkování. Ostatní respondenti odpovídali různorodě, vždy 1 respondent dává přednost pletení a vyšívání, povídání s ostatními uživateli, odpočinkem na nádvoří, nakupování v místní prodejně, společným zpíváním s kytarou, skupinovému cvičení, vzpomínáním na minulost, práci v zámecké zahradě, výletům spojenými s návštěvou cukrárny a obchody a společnou práci se sestřičkami. 5 respondentů na otázku odpovědělo, že neví, jak by chtěli strávit svůj volný čas v domově pro seniory.

Tab. č. 7: Jakým způsobem Vás pozvou sestřičky na program, který pro Vás připravily?

Informovanost klientů o nabídce programů	Počet klientů
Sestřičky mne zvou osobně, abych se programu zúčastnil/a	37
O programu se dozvím z nástěnky v domově	2
O programu mi řekne má/můj spolubydlicí	0

Nemám žádné informace o programu, který sestřička chystá	1
--	---

Osobní pozvání má ve smyslové aktivizaci nezastupitelné místo. Patří do vstupní fáze samotného programu aktivizace. Pracovník se v něm setkává s klientem ještě před nabídnutou aktivitou, komunikuje s ním a vyjadřuje opravdový zájem o setkání s klientem, se kterým by rád strávil svůj čas. **37** respondentů odpovědělo, že byli osobně pozváni pracovníkem na aktivitu. **2** respondenti se nesečkali s osobním pozváním pracovníka na aktivitu, dozvěděli se o ní z nástěnky. U **0** respondentů byl hlavním informačním zdrojem spolubydlící. O pořádání programů neví **1** respondent.

Tab. č. 8: Jakým způsobem si vybíráte aktivitu, které se zúčastníte?

Způsob výběru smyslové aktivizace	Počet klientů
Účastním se každé aktivity, kterou mi sestřička nabídne	14
Vybírám si podle toho, co mě baví	15
Jen zřídka mne něco zaujme	9
Nikdy se aktivity neúčastním	2

Otázka cílí na způsob výběru programu smyslové aktivity klientem. Ověřuje zájem klientů o programy smyslové aktivizace v domově pro seniory. **14** respondentů se účastní každé nabídnuté aktivity. **15** respondentů si vybírá podle svých zájmů. **9** respondentů nabídka zřídka zaujme a **2** respondentů se aktivit neúčastní.

Tab. č.9: Jakému způsobu provedení aktivity dáváte přednost?

Individuální / skupinová smyslová aktivizace	Počet klientů
Mám ráda/ rád, když se sestřička věnuje jenom mně	12
Mám ráda/ rád, když je nás při programu více	26

Smyslovou aktivizaci můžeme realizovat jako individuálně zaměřenou vědomou součástí péče, nebo jako smyslovou aktivizaci skupinovou, které se účastní menší skupina lidí (Vojtová, 2014, s. 20). Otázka se zaměřuje na preferenci klientů ve způsobu provádění smyslové aktivizace. **12** klientů preferuje individuální smyslovou aktivizaci a u **26** respondentů je oblíbený program s více účastníky. **2** respondenti neodpovídali, protože v předchozí otázce odpověděli, že se nikdy aktivit neúčastní.

Tab. č. 10: Který z nabízených programů se Vám nejvíce líbí?

Nabídka programů v domově pro seniory	Počet klientů
cvičení s míčem a rehabilitace	11
Tvoření, malování a vytváření dekorací	10
Vaření a pečení se sestřičkou	8
procházky do parku a do vesnice se sestřičkou	7
zahradničení	1
Relaxace při hudbě	1
Vzpomínání na staré časy	1
Tanec a hudba	1

Otázka se zaměřuje na nabídku programů aktivit smyslové aktivizace v rámci trávení volného času. Nabídka programů byla sestavena na základě výběru témat programů, které se v domově pro seniory konaly během posledních dvou let a byly popsány v dokumentu s názvem „Smyslová aktivizace – pracovní list“ (viz. příloha č. 2). Témata programů byla dále rozpracována do dalších podtémat pracovníky v sociálních službách. Dotazníkovým šetřením bylo u respondentů zjištěno, který z programů smyslové aktivity je nejoblíbenější. **11** respondentů preferuje cvičení s míčem a rehabilitaci. **10** respondentů tvoření, malování a vytváření dekorací. **8** respondentů rádo vaří a peče se sestřičkou a **7** respondentů preferuje procházky do parku a do vesnice se sestřičkou. Zahradničení, relaxaci při hudbě, vzpomínání na staré časy a tanci s hudbou dává přednost vždy 1 respondent z celkového počtu 40 respondentů. **2** respondenti neodpovídali, protože se aktivit v domově pro seniory neúčastní.

Tab. č. 11: Chybí Vám v domově nějaký druh aktivity?

nabídka programů	Počet klientů
Ano, chybí mi další program	3
Ne, nechybí mi žádný program	25
Nevím, nechci se k otázce vyjádřit	12

Otázka se zabývá nabídkou programů smyslové aktivizace v domově pro seniory. **3** respondenti se v dotazníkovém šetření vyjádřili, že jim chybí v nabídce další program, kterým by strávili svůj volný čas. **25** respondentům žádný program nechybí a **12** respondentů se nechtělo k otázce vyjádřit. Na otázku odpovědělo 40 respondentů.

Tab. č. 12: Jaký program Vám chybí?

Respondent	Program, který chybí v nabídce programů smyslové aktivizace
1	Návštěva rodiny a přátel
2	Účast na bohoslužbách a mších
3	Výlety do okolí

Otázka si klade za cíl získat zpětnou vazbu od klientů domova pro seniory odpovědí na otázku, který program jim v nabídce programů smyslové aktivizace chybí. V tabulce se nachází odpovědi 3 respondentů, kteří odpověděli v předešlé otázce, že jim chybí program, kterým by rádi strávili svůj volný čas. Respondent č.1 odpověděl, že by byl rád, kdyby mu domov pro seniory zprostředkoval návštěvu rodiny a přátel. Respondent č.2 by se rád pravidelně účastnil bohoslužeb a mší v místním kostele. A respondentu č.3 chybí v programech aktivit výlety do okolí.

Výzkumná otázka číslo jedna zněla takto: „Je v domově pro seniory v Domově Na zámečku Rokytnice uplatňován koncept smyslové aktivizace v péči o seniory?“ Cílem konceptu smyslové aktivizace je dlouhodobé udržení a zachování dostupných zdrojů člověka, které člověka udrží co nejdéle ve fázi života, ve které se právě nachází. Klienti jsou podporováni pracovníky v sociálních službách v soběstačnosti v rámci smyslové aktivizace v činnostech všedního dne, jsou posilovány jejich kompetence. Pracovníci používají čtyři pilíře setkávání s klienty (dotyk, podporu, komunikaci a oční kontakt. Tyto pilíře používají i při péči o seniory v oblasti hygieny a oblékání. Prostředí domova pro seniory pomáhá seniorům se lépe orientovat v ročním období, nebo vnímat čas blížících se svátků prostřednictvím výzdoby v domově pro seniory. Většina respondentů také uvedla, že mají v pokoji předměty, které si přinesli z domova (např. fotografie, obrázky, knihy, polštáře, povlečení), které jim pomáhají s adaptací v domově pro seniory a připomínají jim domov. Pro pracovníky tyto osobní předměty vytváří komunikační most mezi nimi a klientem.

Výzkumná otázka č. 2: „Existuje v domově pro seniory nabídka programů smyslové aktivizace?“. Většina respondentů odpověděla, že byla osobně pozvána pracovníkem na program smyslové aktivizace, který pracovník pro seniory připravil. Senioři dále uvedli, že si vybírají programy především dle svých zájmů a zálib, ale mnozí se také účastní každé nabídnuté aktivity, kterou v domově pro seniory vítají. Klienti preferují před individuálním programem, kdy mají pracovníka pouze pro sebe, program smyslové aktivizace, který mohou sdílet s jinými uživateli.

Poslední výzkumnou otázkou, na kterou hledáme odpověď je: „Jsou klienti s nabídkou programů smyslové aktivizace spokojeni?“ Dotazníkovým šetřením byly také zjišťovány zdroje klientů v oblasti zájmů a zálib. Výzkum prokázal, že nabídka programů, která byla seniorům předkládána, reagovala na zjištěné zdroje z této oblasti. Odpovědi klientů mohou pracovníkům pomoci ve vytváření další nabídky programů smyslové aktivizace tzv. na míru jednotlivým klientům, dle jejich přání.

V dotazníku jsem také položil klientům otázku: V jaké části domova pro seniory bydlíte? Odpověď na tuto otázku mi pomohla získat data, zda odpovídali klienti ze všech částí domova pro seniory (Slunce, Luna a Kopretina). Protože na dotazník odpověděli klienti ze všech částí domova pro seniory, pak z toho logicky vyplývá, že klienti znají koncept smyslové aktivizace z vlastní zkušenosti, a tudíž je koncept smyslové aktivizace uplatňován v celém domově pro seniory.

4.5 Diskuze

Výzkum se také zabýval otázkou, zda jsou klienti s nabídkou programů smyslové aktivizace spokojeni? V praxi se často stává, že se pracovníci v sociálních službách mylně domnívají, že jsou klienti přes den natolik vyčerpaní, že si přejí svůj volný čas trávit pouze odpočinkem v lůžku. Výzkum ale tuto domněnku vyvrací. Z počtu 40 klientů pouze 3 seniori uvedli, že by chtěli takto strávit svůj volný čas. Klienti uvedli, že preferují ve svém volném čase aktivity, které zahrnují cvičení a rehabilitaci, tvoření, malování a vytváření dekorací, vaření a pečení se sestřičkou, nebo vycházky. Na otázku, zda seniorům chybí nějaký program se 12 klientů nechtělo k této otázce vyjádřit, ačkoliv jsem klienty ujistil, že jejich odpovědi jsou anonymní. Rozhodnutí neodpovídat jsem respektoval. I tato skutečnost ovlivnila výzkum, neboť se k otázce nevyjádřila téměř jedna třetina klientů. V domově pro seniory se 25 klientů vyjádřilo, že jim nechybí žádný program, a tudíž jsou s nabídkou spokojeni. Ze zkušenosti s klienty však vím, že seniori si jen velmi málo stěžují na poskytované sociální služby, protože vědí, že jsou na nich závislí, a obávají se, že by se případná kritika mohla obrátit proti nim a vést potenciálně ke zhoršení kvality péče, proto jsem jejich. Pouze tři klienti uvedli, že jim chybí aktivizace spojená se zprostředkováním návštěvy rodiny a přátel, výlety do okolí a účast na bohoslužbách a mších v blízkém kostele. Nedostatek aktivizace v této oblasti přisuzuji této těžké době, a to konkrétně díky výskytu onemocnění Covid 19 v České republice a také ve světě. Nabídka programů z těchto oblastí byla zastavena, nebo omezena díky pandemickým opatřením v České republice, kdy nebylo možné téměř rok zprostředkovávat návštěvy rodiny a přátel v zařízení,

nebo mimo něj, jezdit mimo zařízení na výlety ani se účastnit bohoslužeb a mší v kostele. Tato opatření se negativně odrazila na životě seniorů (413/2020 Sb. Usnesení vlády České republiky č. 1029).

V současné době (k datu odevzdání bakalářské práce, tedy v dubnu 2021) ještě stále platí opatření, která si kladou za cíl chránit životy a zdraví seniorů v domově pro seniory, ale díky moderním technologiím se snaží pracovníci Domova Na Zámečku v Rokytnici kompenzovat omezení opatření jinými cestami. Zařízení na žádost klienta, nebo rodiny zprostředkovává kontakt s rodinou a přáteli prostřednictvím telefonů a videohovorů z tabletu. Rodiny také v současné době mohou už navštívit své blízké v domově pro seniory při dodržení všech nezbytných opatření, která jsou v zařízení nastavena. Od 26. 2. 2021 také platí celostátní opatření, kdy nelze překročit hranici okresu při cestování. Vzhledem k tomuto opatření, není možné s klienty cestovat mimo okres (Usnesení vlády České republiky č. 216).

Mírným rozvolněním opatření, však mohou klienti opustit zařízení aspoň na vycházky po vesnici. Po rozvolnění celostátních opatření bude opět v domově pro seniory rozšířena nabídka programů aktivit i ze strany volného pohybu mimo zařízení domova pro seniory, a shromažďování v kostele při bohoslužbách a mších, tak jak tomu bylo v uplynulých letech, kdy tyto programy byly klientům běžně nabízeny.

5 ZÁVĚR

Cílem mé bakalářské práce bylo zjistit nabídku programů smyslové aktivizace pro seniory v Domově Na zámečku Rokytnice a také zjistit, zda jsou senioři s nabídkou programů smyslové aktivizace spokojeni. Bakalářská práce se zabývala uplatňováním konceptu smyslové aktivizace v domově pro seniory, a to jak v oblasti péče, tak v nabídce programů smyslových aktivit pro seniory.

Výzkum prokázal, že v domově pro seniory v Domově Na zámečku Rokytnice je uplatňován koncept smyslové aktivizace v péči o seniory. Cílem konceptu smyslové aktivizace je dlouhodobé udržení a zachování dostupných zdrojů člověka, které člověka udrží co nejdéle ve fázi života, ve které se právě nachází, proto je péče důležitou součástí smyslové aktivizace pro seniory. V rámci péče o klienty pracovníci používají čtyři pilíře setkávání, popisují činnosti s propojováním běžných předmětů, pomáhají seniorům s trénováním paměti, s orientací v prostředí i čase. V péči o klienta je uplatňována aktivizace individuální. Klient má v danou chvíli pracovníka pouze pro sebe. Pracovník pomáhá klientovi v udržení soběstačnosti a zkvalitnění jeho života v zařízení domova pro seniory.

V rámci výzkumu bylo zjištěno, že v domově pro seniory existuje nabídka programů smyslové aktivizace. O programu jsou klienti informováni. V domově je upřednostňováno osobní pozvání klienta na program smyslové aktivizace. Klienti si vybírají programy dle svých zájmů a zálib. Mnozí z nich se však zapojují do každé aktivity, která je jim pracovníky nabídnuta, ačkoliv nepatří mezi jejich preferované záliby. Z praxe pracovníka v sociálních službách vím, že mnozí senioři se cítí velmi opuštěni a jakákoliv aktivita, která je jim nabídnuta jim pomáhá s těmito negativními pocity bojovat. V dotazníkovém šetření jsem také zjišťoval zájmy a záliby klientů. Odpovědi klientů mohou pomoci pracovníkům v zařízení vytvářet klientům programy tzv. na míru jejich potřebám a zálibám.

Výzkum byl také zaměřen na zjištění spokojenosti klientů s nabídkou programů smyslové aktivizace. Z dotazníkového šetření vyplynulo, že jsou senioři spokojeni s dosavadní nabídkou programů smyslové aktivizace a chybí jim pouze programy, které omezovala protiepidemická opatření v zařízení.

Na základě výsledků výzkumu bylo dosaženo cíle bakalářské práce.

6 LITERATURA A ZDROJE

1. **DVOŘÁČKOVÁ, Dagmar**, 2012. Kvalita života seniorů v domovech pro seniory. Praha: Grada publishing, a.s., 112 s. ISBN 978-80-247-4137-3
2. **HAŠKOVCOVÁ, Helena**, 1990. Fenomén stáří. Praha: Panorama. 470 s. ISBN 80-7038-158-2
3. **CHALOUPKOVÁ, Soňa**, 2013. Jednání se zájemcem o službu sociální péče od A do Z. Praha: Grada publishing, a.s., 128 s. ISBN 978-80-247-4678-4
4. **JAROŠOVÁ, Darja**, 2006. Péče o seniory. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 96 s. ISBN 80-7013-109-08
5. **MALÍKOVÁ, Eva**, 2012. Péče o seniory v pobytových sociálních zařízeních. Praha: Grada publishing, a.s., 328 s. ISBN 0-7013-109-08
6. **MATOUŠEK, Oldřich, KODÝMOVÁ, Pavla, KOLÁČKOVÁ, Jana**, 2010. Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi. Praha: Portál. 352 s. ISBN 978-80-7367-818-0
7. **MESSER, Barbora**, 2017. 100 tipů pro plánování péče v domovech pro seniory. Praha: Grada publishing, a.s., 120 s. ISBN 978-80-271-0216-7
8. **NEŠPOROVÁ, Olga, SVOBODOVÁ, Kamila, VIDOVIČOVÁ, Lucie**, 2008. Zajištění potřeb seniorů s důrazem na roli nestátního sektoru. Praha: VÚSP. 85 s. ISBN 978-80-87007-96-9
9. **PACOVSKÝ, Vladimír, HEŘMANOVÁ, Hana**. Gerontologie. Praha: Avicenum. 298 s. ISBN 08-044-81
10. **STUART – HAMILTON, Ian**, 1990. Psychologie stárnutí. Praha: Portál. 320 s. ISBN 80-7178-274-2
11. **TRACHTOVÁ, Eva, a kol.**, 2001. Potřeby nemocného v ošetrovatelském procesu. Brno: IDV PZ. 186 s. ISBN 80-7013-324-8
12. **VOJTOVÁ, Hana**, 2014. Smyslová aktivizace v české praxi. Prachatice: Institut vzdělávání. s. ISBN 978-80-260-5804-5
13. **VOJTOVÁ, Hana**, 2018. Jak nepřesadit starý strom. Frýdek – Místek: Jokl. 230 s. ISBN 978-80-905419-9-3
14. **WEHNER, Lore, SCHWINGHAMMER, Ylva**, 2013. Praha: Grada publishing, a.s.
15. **413/2020 Sb. Usnesení vlády České republiky č. 1029** o zabezpečení a organizaci poskytování sociálních služeb po dobu trvání nouzového stavu – zákaz vycházení pro vybrané druhy sociálních služeb

16. **413/2020 Sb. Usnesení vlády České republiky č. 1029**, ze dne 26. února 2021 č. 216
o přijetí krizového opatření

7 SEZNAM TABULEK

- Tab. č. 1 V jaké části domova pro seniory bydlíte?
- Tab. č. 2 Podpoří Vás sestřička, abyste se sami učesali, oblékli nebo najedli?
- Tab. č. 3 Komunikuje s Vámi sestřička během toho, když Vás obléká, koupe nebo převléká Vaše lůžko?
- Tab. č. 4 Poznáte podle dekorací v domově, jaké je roční období nebo svátek? (např. Velikonoce, nebo Vánoce)
- Tab. č. 5 Máte v pokoji předměty, které jste si přinesli z domova? (např. fotografie, obrázky, knihy, polštáře, povlečení)
- Tab. č. 6 Jak byste ráda/rád strávil svůj volný čas v domově pro seniory?
- Tab. č. 7 Jakým způsobem Vás pozvou sestřičky na program, který pro Vás připravily?
- Tab. č. 8 Jakým způsobem si vybíráte aktivitu, které se zúčastníte?
- Tab. č. 9 Jakému způsobu provedení aktivity dáváte přednost?
- Tab. č. 10 Který z nabízených programů se Vám nejvíce líbí?
- Tab. č. 11 Chybí Vám v domově nějaký druh aktivity?
- Tab. č. 12 Jaký program Vám chybí?

8 SEZNAM PŘÍLOH

- Příloha č. 1: Dotazník
- Příloha č.2: Smyslová aktivizace-pracovní list

Příloha č.1

DOTAZNÍK

Vážená paní, Vážený pane,

Obracím se na Vás s žádostí o vyplnění anonymního dotazníku, který je součástí mé bakalářské práce na téma:“ **Smyslová aktivizace seniorů v pobytové službě**“.

Cílem mé práce je zjistit nabídku programů smyslové aktivizace pro seniory v Domově Na zámečku Rokytnice a také zjistit, zda jsou senioři s nabídkou programů smyslové aktivizace spokojeni.

Prosím přečtěte si otázky a zakroužkujte zvolenou odpověď. Pokud je za odpovědí rozšiřující otázka napište svou odpověď na daný řádek.

Děkuji za Váš čas, který jste dotazníku obětovali.

Martin Cigánek

Student bakalářského studia oboru Sociální práce na
Filozofické fakultě Univerzity Palackého Olomouc.

DOTAZNÍK

1. V jaké části domova pro seniory bydlíte?
 - Slunce
 - Kopretina
 - Luna

- 1 Podpoří Vás sestřička, abyste se sami učesali, oblékli nebo najedli?
 - Ano, podpoří mě
 - Ne, nepodpoří mě
 - Někdy ano a jindy ne
 - Nevím

- 2 Komunikuje s Vámi sestřička během toho, když Vás obléká, koupe nebo převléká Vaše lůžko?
 - Ano, komunikuje se mnou
 - Ne, nekomunikuje se mnou
 - Nekomunikuje se mnou, ale s jinou sestřičkou

- 3 Poznáte podle dekorací v domově, jaké je roční období nebo svátek? (např. Velikonoce, nebo Vánoce)
 - Ano
 - Ne
 - Nevím

- 4 Máte v pokoji předměty, které jste si přinesli z domova? (např. fotografie, obrázky, knihy, polštáře, povlečení)
 - Ano
 - Ne

- 5 Jak byste ráda/rád strávil svůj volný čas v domově pro seniory? Napište:

- 6 Jakým způsobem Vás zvou sestřičky na program, který pro Vás připravily?
 - Sestřičky mne zvou osobně, abych se programu zúčastnil/a
 - O programu se dozvím z nástěnky v domově
 - O programu mi řekne má/můj spolubydlící
 - Nemám žádné informace o programu, který sestřička chystá

- 7 Jakým způsobem si vybíráte aktivitu, které se zúčastníte?
 - Účastním se každé aktivity, kterou mi sestřička nabídne
 - Vybírám si podle toho, co mě baví
 - Jen zřídka mne něco zaujme
 - Nikdy se aktivity neúčastním

8 Jakému způsobu provedení aktivity dáváte přednost?

- Mám ráda/ rád, když se sestřička věnuje jenom mně
- Mám ráda/ rád, když je nás při programu více

9 Která z nabízených aktivit se Vám nejvíce líbí? (zatrhněte jednu možnost)

- Tvoření, malování a vytváření dekorací
- Vaření a pečení se sestřičkou
- procházky do parku a do vesnice se sestřičkou
- zahradničení
- cvičení s míčem a rehabilitace
- relaxace při hudbě
- vzpomínání na staré časy
- promítání filmů pro pamětníků
- tanec a hudba

10 Chybí Vám v domově nějaký druh aktivity? Pokud odpovíte ano, napište jaká aktivita Vám chybí:

Smyslová aktivizace – pracovní list

TÉMA PODTÉMA		
STRUČNÝ POPIS SKUPINY		
AKTIVIZAČNÍ MATERIÁL	<p><u>Prostředí</u></p> <p><u>Pomůcky</u></p>	<p>-komunikace,sdílení -podpora zdrojů klienta (podpora paměti a vzpomínání -podpora jemné motoriky</p> <p>-podpora smyslů -přirozená orientace v ročním období -vše připravit na dosah ruky</p>
IDAE A MYŠLENKY		

FÁZE VSTUPU	<u>Pozdravení:</u>	
HLAVNÍ FÁZE	<ul style="list-style-type: none"> -Uvedení do tématu -<u>Práce s daným tématem:</u> -zpětná vazba-poděkování 	

VÝSTUP	<p>Připomenutí náplně setkání (líbilo se vám dnešní povídání? Jaké máte pocity?)</p> <p>-rozloučení a poděkování (4pilíře setkávání)</p> <p>Mohu vás opět příště pozvat na setkání?</p> <p>Měla jste příjemné pocity při dnešním povídání?</p>	
DATUM USKUTEČNĚNÍ AKTIVIZACE		
DALŠÍ NAVAZUJÍCÍ PODTÉMATA		

HODNOCENÍ	POPIS
<p>POZOROVÁNÍ ZAMĚŘENÉ NA KLIENTA (pozorování a zjištění – reakce členů skupiny)</p>	
<p>POZOROVÁNÍ ZAMĚŘENÉ NA SEBE – AKTIVIZAČNÍHO PRACOVNÍKA (pozorování vlastního jednání a postupu)</p>	
<p>CO PŘÍŠTĚ UDELÁN JINAK</p>	

